

Samenvatting studie 'Groeien met grenzen'

De toekomst van de Nederlandse varkenshouderij

Wereldwijde ontwikkelingen beïnvloeden de Nederlandse varkenshouderij. Zo neemt de vraag naar varkensvlees mondiaal sterk toe. Vooral opkomende economieën als Brazilië, Rusland, India en China drukken hun stempel. De prijzen van agrarische grondstoffen komen op een hoger niveau en fluctueren meer. Dit leidt tot hogere voerkosten en grilligere marges voor de varkenshouder. De politiek neigt steeds meer naar vrijer handelsverkeer. Burgers en consumenten zijn mondiger en reageren grilliger. In Europa wordt de concurrentie heviger, omdat hier de productie sneller groeit dan de vraag. In hoeverre de Nederlandse varkensvleesketen kan profiteren van marktkansen, hangt sterk af van de kostprijsverhogende effecten van aanvullende nationale maatregelen op het terrein van huisvesting (welzijn) en ammoniak (milieu). Duurzame productie van varkensvlees wordt belangrijker. Waar deze maatschappelijke wens zich vertaalt in marktvraag naar anders geproduceerd varkensvlees, heeft de Nederlandse varkenshouderij de mogelijkheden in huis om binnen nieuwe grenzen een voortrekkersrol te spelen.

Meer vraag naar vlees en zuivel

De groeiende wereldbevolking en de hogere levensstandaard in de opkomende grote economieën leiden tot meer vraag naar vlees en zuivel. Kostprijs, wisselkoers en de vierkantsverwaarding van het varken blijven belangrijke succesfactoren. Maar ook de beschikbaarheid van voldoende veevoer wordt cruciaal, omdat grondstoffen schaarser worden. In ontwikkelde landen bepaalt duurzaamheid de kansen, vooral op de voor Nederland belangrijke afzetmarkten in Europa.

De concurrentie op de Europese afzetmarkt voor varkensvlees wordt nog scherper, omdat de consumptie stagneert terwijl de productie groeit. Kansen voor de Nederlandse sector liggen vooral in Noord- en Noordwest-Europa, markten die hoge eisen stellen aan duurzaam geproduceerd vlees.

Concurrentiepositie Nederlandse varkensvleesketen onder druk

Binnen Europa heeft de Nederlandse varkenshouderij samen met de Deense een leidende kostprijspositie. Hierdoor is de sector in staat om te investeren in verduurzaming. De aangekondigde aanscherping van de nationale eisen aan dierenwelzijn en ammoniakreductie creëert echter een grotere afstand tussen de spelregels in de EU en in Nederland. Dit verslechtert de concurrentiepositie van de Nederlandse varkensvleesketen.

Schaalvergroting zorgt voor daling aantal bedrijven

Mede afhankelijk van de invoering van de nationale aanscherpingen per 2013 zal schaalvergroting zorgen voor een forse daling van het aantal bedrijven en een versterking van de bedrijfsstructuur. Vooral in de vleesvarkenshouderij neemt de gemiddelde bedrijfsgrootte sterk toe.

Ook samenwerking tussen varkenshouders onderling en binnen de kolom kunnen zorgen voor meer kritische massa en een betere aansluiting op de markt.

Volop marktkansen varkenshouderij

Voor de Nederlandse varkenshouderij zijn er volop marktkansen, vooral in Noord- en Noordwest-Europa. Belangrijk is in hoeverre hierin de maatschappelijke roep om duurzaamheid tot uiting komt. Om de marktkansen te benutten, is een combinatie van duurzaamheid en grootschaligheid vereist, evenals een georganiseerde sector die als eenheid naar buiten treedt en grote vraagstukken collectief oppakt. Duurzaamheid houdt onder meer in: dier-vriendelijke huisvesting, beperking van medicijngebruik, emissiearme stalsystemen die passen in de omgeving, mestafzet en regionaal gesloten kringlopen. Schaalvergroting is een voorwaarde voor een concurrerende kostprijs en maakt investeringen in duurzaamheid mogelijk.

Om de kansen te kunnen benutten, moet daarnaast aan drie voorwaarden worden voldaan: verbetering van het imago, oplossen van mineralenvraagstukken en ruimtelijk beleid voor bedrijfsontwikkeling. Een positief imago is belangrijk voor draagvlak in de maatschappij ('licence to produce') en ondersteunt de afzet van het hoogwaardige, duurzaam geproduceerde varkensvlees. Mestafzet op basis van innovatieve be- en verwerking is nodig om de continuïteit van de sector in zijn huidige omvang te borgen. Ruimte voor bedrijfsontwikkeling is onderdeel van de reconstructie-afspraken in de voor de varkenshouderij belangrijkste provincies. Doorvoering hiervan, met oog voor de bezwaren van verontruste omwonenden, is noodzakelijk om de varkenshouders voldoende ontwikkelingskansen te bieden.

Ander soort ondernemerschap

Op het niveau van de individuele varkenshouder vragen de uitdagingen om een ander soort ondernemerschap. De varkenshouder van de toekomst zoekt zijn kansen in duurzame productie die aansluit bij de wensen van de moderne consument. Communicatie, zowel binnen het eigen bedrijf, in de keten als ook naar buiten toe, wordt steeds belangrijker. De varkenshouder verschuift van een individualistische ondernemer naar een netwerkondernemer.

Collectieve aanpak imago, mestafzet en ruimtelijke ordening

Bij de genoemde thema's - imago, mestafzet en ruimtelijke ordening - is een collectieve aanpak wenselijk. Het aantal bedrijven in de sector zal sterk dalen, terwijl het besef bij varkenshouders groeit dat meer samenwerking en communicatie voorwaarden zijn om binnen nieuwe grenzen te kunnen groeien. Daarmee is het fundament voor een duurzame, maatschappelijk geïntegreerde varkenshouderij gelegd.